

LA MUDA DE LA VEU

Montserrat Bonet i Agustí
Directora de cor, foniatra, prof. de pedagogia de la veu a l'ESMUC.

La veu en relació a l'edat i al sexe.

Per la veu es distingeix l'edat de l'interlocutor. Instantàniament es percep la veu d'un recén nascut, d'un nen, d'un adolescent o la veu d'un vell. Per telèfon reconeixem l'edat de qui parla gràcies a percebre: 1) la freqüència en la que parla, a més d'altres elements distintius com 2) el tremolor en la veu, habitual en la gent gran, 3) l'aire afegit a la veu comú en la veu juvenil femenina o 4) la rugositat afegida força típica de l'home jove, altiu i hipercinètic. Durant la parla, la freqüència fonamental (F0) varia constantment, dins uns límits. La F0 es el nivell òptim en el que la veu produeix una freqüència comfortable, sense cap tensió ni esforç.

La veu dels infants, nens o nenes, té una freqüència, timbre i color semblant fins a l'adolescència. El el recén nascut resulta molt aguda, prop dels 450 Hz, i oscil·la fins als 1000 Hz quan crida i plora. A l'any ja disminueix una tercera part i a partir dels 3 anys se situa vora els 350 Hz (mi3). A poc a poc la F0 va disminuint lentament fins als 13 anys. A partir d'aquest moment les veus femenines i masculines se separen i prenen camins diferents. Es produeix la muda de la veu; tal com les serps muden la pell, la veu varia perquè la laringe creix. Vegeu la taula 1 i la figura 1.

La muda vocal

La muda de la veu es un fenomen lligat als canvis hormonals que ocorren en arribar la pubertat. La laringe infantil, a partir de l'adveniment de la presentació de la menstruació en les dones, creix i les cordes vocals s'allarguen. Aquest període molt ràpid (3 a 6 mesos) en algunes noies dóna lloc a que les cordes vocals no tanquin adequadament i els costi suportar la nova tensió muscular. Això explica que sovint la veu resulti velada i amb excès d'aire dels 12 als 14 anys. Una bona recomanació per a millorar el timbre d'aquestes noies seria vocalitzar exercicis que comencin o acabin en consonant oclusiva, des de l'agut cap al greu, com per exemple /di, kis, dum.

En el cas dels nois, l'aparició de l'hormona testosterona que segreguen els testicles dóna lloc a diversos canvis, entre ells el creixement de la laringe al doble del seu tamany. Per tant, el noi adolescent cal que adapti la seva veu a la nova mida de les cordes, que s'allarguen i s'engreixen. Aquest canvi acostuma a succeir entre els 14 i els 16 anys. El canvi de la veu acostuma a tenir tres períodes:

- a) pre muda que dura de 2 a 4 anys, on la veu parlada s'agrava progressivament, però la veu cantada manté una extensió vocal acceptable;
- b) un període central, de muda vocal pròpiament dita de 2 a 4 mesos de duració on la veu s'instabilitza, fa galls i les cordes s'observen edematoses, en el qual és millor cantar poc i suau, mentre s'adapten al canvi; i un tercer període
- c) post muda que dura entre 2 i 4 anys on la veu es va assentant, s'agrava progressivament almenys fins a una octava més greu. A partir dels 14-15 anys, la veu de la noia ja resulta estable, mentre que en el noi no s'estabilitza fins als 18-20 anys.

Sovint els homes utilitzen la veu de falset i l'usen al llarg de la vida. En l'adolescència resulta freqüent, ja que amb menys tensió i les cordes vocals entreobertes aconseguen un so piano i filat semblant al que obtenien amb la veu infantil. La major part dels nois, en aquesta època del canvi, s'ennorgulleixen de la seva veu greu i procuren ser més homes i agravar-la més. Fins al punt de rivalitzar per qui pot cantar més greu i forçar les notes greus. Fet poc adequat ja que als tons greus és quan cal menys tensió. Llavors, per aconseguir una veu greu forcen el vestíbul de la laringe i tanquen a més les falses cordes vocals, afegint un soroll rude a la veu. Això fa semblar una veu més d'homenàs. Però forçar la veu no és un bon exemple a seguir. Molts nois que canten, en perdre les qualitats vocals de forma brusca i no trobar la nova forma de cantar amb facilitat es refugien en la veu de falset, que els permet seguir cantant agut. Ara bé, aquesta veu aguda no té ni intensitat ni bon timbre. Aquesta veu falsa, no té res a veure amb la veu dels falsetistes espanyols, que van fer-se molt famosos durant el Renaixement, tenors sobreaguts que poden cantar molt agut i que encara avui

podem escoltar a l'estil d'Antonio Molina. En aquest cas es tracta d'una laringe adulta més aviat petita, en un home hormonalment ben desenvolupat. Diferent és el cas dels eunucs i *eviratti*, als quals s'extirpava els testicles abans de la pubertat per impedir que segreguessin l'hormona sexual masculina. Resultaven estèrils per al reste de la seva vida i la laringe no els creixia. El seu cos era masculí, ja que la resta d'hormones del creixement no estaven alterades, la seva capacitat respiratòria i cavitats de ressonància eren adultes.

Actualment, els cantants contratenors usen la veu de falset per aconseguir una veu aguda. En general, la seva veu parlada continua essent greu perquè l'instrument és adult, però prefereixen mantenir la veu de falset malgrat haver desenvolupat una laringe adulta.

Gestió de la veu dels adolescents

Molts cors infantils perden cantaires en l'adolescència i la muda vocal sembla ser-ne la causa. Per això, cal conèixer les facultats vocals que es perden a cada edat i adaptar-ho a cada cas concret. Una bona tàctica seria fer proves de veu cada dos mesos al nois i noies en el moment del canvi i sempre que ells es sentin la veu inestable. També es pot fer vocalitzar una escala i comprovar les dificultats vocals (vegeu les figures 2 i 3). La millor i més fàcil opció és fer cantar els nois en edat del canvi en tessitura de baríton. Cal adaptar-se a les possibilitats vocals de cada noi i noia, fer-los cantar les partitures més adients i, si cal, adaptar-les. Una bona tria seria utilitzar cançons a tres veus, dues femenines i una masculina, com per exemple *Bella de Vós som amoròs* de Mateu Fletxa o bé *Veni, veni Emmanuel* de Zoltan Kodaly. Quan la veu fa molts galls i es torna inestable en els dos o tres mesos del període de la muda propiament dita, poden cantar a l'octava allà on puguin fer-ho i de manera suau. Resulta un bon moment per utilitzar un instrument en lloc de la veu. Cal donar-los preponderància en altres àmbits melòdics (violí, flauta, fagot...), harmònics (acompanyament d'orgue, piano, guitarra...), rítmics (pandero, maraques, instruments Orff) o bé àmbits no musicals com els de tipus organitzatiu, administratiu... sempre necessaris en un cor. Si aquesta és una forma de gestió corrent i habitual, els nois no se sentiràn exclosos del cor ni es notaran tractats de forma excepcional. Esperar a que en canviar de veu canviïn també de grup coral, és una altre forma de gestionar el canvi. Té, però, l'inconvenient de la llunyania i augmenta la possibilitat de perdre cantaires. La pitjor forma és aquella que diu: "ara ja no pots cantar de solista, noi, se t'ha acabat cantar; i espera, la bona veu ja vindrà".

En el cas de les noies, la muda vocal resulta molt més tènue i menys dramàtica.

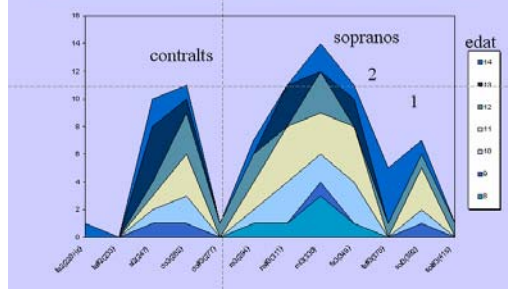
La millor fórmula per a gestionar la veu de nois i noies en aquestes edats és cantar en grup, cantar en cor, per a treballar múltiples repertoris i estils. Cal estar atent a les dificultats individuals i reforçar el cor amb instruments greus (fagots, violoncels, piano) per tal de suportar l'harmonia.

Quan resulta difícil classificar la veu dels cantaires, s'escolta dissonància, veu ruda i galls durant més de 2 mesos, cal visita al metge foniatre. Entre la directora del cor, la mestra de música i la metgessa foniatra es buscarà la millor solució per al cantaire. També en aquestes edats existeixen nòduls, pòlips o laringitis que expliquen la dissonància, caldrà diferenciar-ho del canvi de la veu amb una laringoscòpia. A més, caldrà conèixer l'extensió de la veu i la potència de cada nota. Per avançar en aquesta direcció el fonetograma estudia la potència de la veu en decibels per cada nota. Gestionar bé l'època del canvi de la veu pot ser bàsic per a mantenir vinculats al cor els cantaires masculins.

TAULA 1: Límits (inferior i superior) acceptables de la F0 dels nens entre els 12 i els 18 anys, en Hz i entre parèntesis les notes musicals més pròximes que hi corresponen. Dades de K. Wilson.

Edat anys	límits en Hz (notes musicals + pròximes)
12	170-245 (fa2-si2)
13	155-230 (re#2-la#2)
14	155-220 (re#2-la2)
15	130-195 (do2-sol2)
16	120-180 (la#1-fa#2)
17	110-170 (la1-fa2)
18	100-155(sol1/re#2)

Ambit veu del to +greu de l'octava predominant en nens/nenes no disfònics

Nota:

Aquest article és un extracte força complet de l'original enviat per la Dra. Bonet. L'article sencer és a la revista del SCIC (Secretariat de Corals Infants de Catalunya) a la disposició d'aquells que el vulguin consultar.